

تأثیرات انقلاب اسلامی ایران بر تصمیمات و تحولات انصارالله یمن

علی رجب‌زاده^۱

احسان منیعی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۱۱

چکیده

در سال‌های اخیر موجی به نام بیداری اسلامی و بهار عربی در کشورهای منطقه به راه افتاد که موجب تحولات اساسی در کشورهای موجود در سطوح مختلف گردید. از جمله این کشورها که از این قاعده مستثنی نبود، کشور یمن می‌باشد که این حوادث، منشاء تغییرات اساسی در همه جوانب زندگی مردم گردید. تأثیرپذیری این کشور از انقلاب ایران مورد قبول همگان می‌باشد و به همین جهت، بررسی تأثیرات انقلاب ایران بر یمن و گروه‌های یمن از جمله انصارالله ضروری به نظر می‌رسد. مسئله اصلی پیش روی ما این می‌باشد که با توجه به تأثیرات انقلاب‌های جهانی از جمله انقلاب اسلامی ایران، آموزه‌ها و ارزش‌های موجود در آن، چه تأثیراتی در تصمیمات و تحولات این گروه ذی نفوذ در یمن داشته؟ (مسئله) این تأثیرات را می‌توان در موضوعاتی، مانند موارد ذیل خلاصه نمود: بسیج نیروها در یمن والگوبرداری از بسیج مستضعفین، جزئی از محور مقاومت، کار سازمان یافته و تشکیلاتی، اهتمام به برگزاری مراسمات دینی مانند شیعیان ایران، ایجاد فرهنگ جهاد و شهادت طلبی، روحیه مبارزه و مقابله با استکبار جهانی و اسرائیل، ایجاد همبستگی، وجود دشمنان مشترک، اهداف همسو و... (یافته‌ها). این مقاله با روش تحلیل محتوای کیفی از میان اسناد مکتوب کتابخانه‌ای (اسنادی)، در تلاش است، تأثیرات انقلاب اسلامی ایران بر جنبش شیعی انصارالله یمن و بازتاب آن را مورد بررسی قرار دهد (روش).

واژگان کلیدی

تأثیرات، انقلاب اسلامی ایران، یمن، شیعه زیدی، انصارالله، حوثی‌ها.

۱. استادیار و مدیر گروه معارف اسلامی دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه علامه طباطبائی تهران (Alirajabzadeh@atu.ac.ir).

۲. دانشجوی دکتری انقلاب اسلامی گروه معارف اسلامی دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه علامه طباطبائی تهران (نویسنده مسئول) (Ehsanmaniei1@gmail.com).

مقدمه

پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷ش مانند همه انقلاب‌های دیگر، پیامدهای داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی داشت. از جمله پیامدهای فراملی انقلاب اسلامی این بود که توانست روح تازه‌ای در کالبد مسلمانان جهان بدمد و به احیاء اسلام سیاسی - فرهنگی کمک کند و الگو و نمونه‌ای برای سایر ملت‌های آزادی‌خواه جهان باشد. عواملی چون نزدیکی فرهنگی و مذهبی در تسریع گسترش ارزش‌های انقلاب اسلامی ایران به عنوان یک مؤلفه مهم تأثیرگذار بود. به همین دلیل یکی از کشورهایی که بازتاب انقلاب اسلامی در آن‌ها به میزان قابل ملاحظه‌ای، مشاهده شده، کشور یمن می‌باشد. گروه‌های شیعی یمن از جمله انصارالله با الهام از انقلاب اسلامی ایران در کشور خود، بسیار فعال و در عرصه فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و نظامی به عنوان یک نیروی مؤثر ظاهر شد.

یکی از گروه‌های شیعی موجود در یمن که دارای سابقه طولانی در این کشور بوده و در سال‌های اخیر نقش راهبردی در تحولات یمن بازی کرده، انصارالله یمن می‌باشد که با توجه به نتایج به دست آمده از تحقیقات بین‌المللی و اقرار این گروه، تحت تأثیر مستقیم انقلاب اسلامی ایران بوده است. بررسی‌های مقدماتی پژوهش نشان می‌دهد که با وقوع انقلاب اسلامی ایران روح تازه‌ای بر جنبش‌های شیعه یمن دمیده شد و آنها با الگوبرداری از انقلاب اسلامی ایران و پیروی از ارزش‌های انقلاب اسلامی بر ژئوپلیتیک شیعیان افزودند. از همین رو نگرانی‌هایی نیز از سوی برخی از کشورهای منطقه به ویژه عربستان از تأثیر انقلاب اسلامی برای یمن باعث شد تا این کشور به دخالت امور داخلی یمن به صورت نرم و سخت مبادرت ورزد.

در مورد موضوع مدنظر، مقاله‌های زیر اقدام به انجام بررسی‌هایی کرده‌اند:

- مقاله آقایان جلیل دارا و محمود بابایی با عنوان (بازخوانی جنبش انصارالله در بستر انقلاب اسلامی)، زمستان ۱۳۹۴.

- مقاله حسن تلاشان با عنوان (انقلاب اسلامی و تأثیر آن بر تحولات ژئوپلیتیک شیعه یمن)، زمستان ۱۳۹۱.

- مقاله رضا شکرزاده و احسان جعفری فر با عنوان (بازتاب انقلاب اسلامی ایران بر شیعیان یمن)، زمستان ۱۳۹۷.

- مقاله اکبر خزلی پور و حمیدرضا ادیبی با عنوان (جریان‌شناسی جنبش انصارالله یمن در

راستای قدرت بخشی به ژئوپلتیک مقاومت) که در شماره ششم فصل نامه جغرافیای نظامی امنیتی به چاپ رسیده است.

- مقاله احمد جانسیز و مصطفی تارین با عنوان (بررسی ریشه های سیاسی و ایدئولوژیک جنبش حوثی ها) که در شماره ۲۰ نشریه سپهر سیاست به چاپ رسیده است.

- مقاله حسین آرمند با عنوان (گزینه های پیش روی انصارالله برای پیروزی در جنگ) که در سال ۱۸ مجله مطالعات راهبردی جهان اسلام به چاپ رسیده است (پیشینه).

ولی از آن جا که هر کدام از این مقالات به تنهایی کامل نبوده و با نگاهی تک بعدی به موضوع نگریسته اند، نتوانسته به طور جامع و کامل از عهده این موضوع بر آیند و حق مطلب را ادا کنند، به همین دلیل تدوین این مقاله به جهت رفع این نقص تا بتوانیم به یک ارزیابی کامل و همه جانبه از این مصداق بیداری اسلامی در جهت شناخت، معرفی و اتخاذ تصمیمات و اقدامات مورد نیاز دست پیدا کنیم، ضروری به نظر می رسد (ضرورت).

- تأثیرات انقلاب اسلامی ایران بر انصارالله یمن چه می باشد؟

- شاخصه ها و مصادیق تأثیرگذاری ایران بر یمن و انصارالله، در چه موارد و چه میزانی می باشد؟ (سؤالات)

به دلیل نزدیکی های مذهبی، عقیدتی، دشمنان و اهداف مشترک میان دو ملت، انقلاب اسلامی ایران منشاء اثرات زیادی در یمن و انصارالله بوده است و رابطه ای مستقیم و کاملاً روشن میان تحولات یمن و انقلاب اسلامی ایران وجود دارد که این رابطه، مورد اذعان همگان می باشد (فرضیه).

چارچوب نظری

برای مطالعه و تبیین بازتاب انقلاب اسلامی ایران بر محیط پیرامون و نظام بین المللی دیدگاه ها و نظریه های متعددی بیان شده که در این میان می توان گفت نظریه پخش (یا اشاعه) از ظرفیت های بالایی جهت بررسی تأثیرات انقلاب اسلامی ایران برخوردار است. با توجه به این که انقلاب اسلامی ایران مقوله ای فرهنگی است، آموزه های آن به سرعت در محیط منطقه ای و جهانی پخش می شود. نظریه پخش عبارت است از فرآیندی که طبق آن یک امر فرهنگی یا یک نهاد و یا یک اختراع که مشخصه یک جامعه است در جامعه دیگر مورد پذیرش قرار می گیرد. جغرافیای کاربردی نظریه پخش به دو بخش کاملاً مشخص تقسیم می شود که

بیانگر ماهیت پخش در فضای جغرافیایی بوده و مشتمل بر انواع پخش می‌باشد. نظریه پخش ابتدا در سال ۱۹۵۳ م توسط هاگراسترنند جغرافیدان سوئدی در دانشگاه لاند منتشر گردید (نظری و یوسفی‌زهی، ۱۳۹۵ ش: ۳۹).

چهار مؤلفه نظری پخش عبارتند از: ۱. مبدأ و منبع پخش؛ ۲. موضوع پخش؛ ۳. زمان پخش؛ ۴. محیط و مقصد پخش.

مبداء و منبع پخش: در محل بحث ما، انقلاب اسلامی ایران مبدأ پخش بوده و از طریق ایجاد کانون‌های پخش ثانویه، به بازتولید و رشد گفتمان‌های بدیل نیز منجر شده. مخصوصاً در دهه سوم انقلاب با گذر زمان و اشباع پیام‌های انقلاب اسلامی در منطقه، به تدریج این پخش به جای تک‌مرکزی به چندمرکزی تغییر وضعیت می‌دهد (معین‌آبادی و سبزی، ۱۳۹۴ ش: ۵۱).

موضوع پخش: موضوع پخش انقلاب اسلامی طیف متنوع و وسیعی از انواع تأثیرات را تشکیل می‌دهند، مانند لباس و پوشاک اسلامی مناسب با فرهنگ بومی - مذهبی مثل چفیه، حضور بیشتر در مساجد، پر رونق شدن مساجد از جوانان، حرکات سیاسی در مساجد، تغییر محتوای سخنرانی‌های مذهبی، تأسیس سازمان‌های مذهبی و مبارز، فعال شدن سازمان‌های قبلی، جدی شدن موضوع دین در جامعه، الهام‌گیری از تاکتیک‌های مبارزاتی انقلابی و اسلامی، بیان مطالبات اجرای شریعت اسلامی و احترام به شعائر مذهبی، بیداری اسلامی و اعتماد به نفس سیاسی، ترویج ایده مبارزه با اسرائیل، ایجاد دولت اسلامی (همان: ۵۲-۵۳).

زمان پخش: زمان پخش تأثیرات انقلاب اسلامی از زمان پیدایش این انقلاب در دهه پنجاه شمسی بوده است و در سرتاسر این چهار دهه، موجب تأثیرگذاری بر محیط اطراف و منطقه مخصوصاً کشور یمن بوده است. حالا میزان و شدت این تأثیرات بنابر شرایط و اقتضائات در برخی زمان‌ها سریع‌تر و بیشتر و در برخی اوقات، کندتر و کمتر بوده است.

مقصد و محیط پخش: با توجه به تأثیرگذاری انقلاب اسلامی ایران می‌توان مناسب‌ترین محیط پخش ارزش‌های انقلاب اسلامی را در جوامع اسلامی به‌ویژه جوامعی که دارای مذهب شیعه هستند دانست. از همین رو یمن می‌تواند یک مقصد مناسب برای دریافت ارزش‌های انقلاب اسلامی ایران و تأثیرپذیری از آن به شمار بیاید.

روابط ایران و یمن

بنابر اطلاعات تاریخ صدراسلام، مردم یمن به دست امیرالمؤمنین علیه السلام مسلمان شدند. براء بن عازب می گوید:

چون یمنی ها خبردار شدند که علی علیه السلام به یمن آمده است، سراغ او آمده و دور او را گرفتند. پس از آن که علی علیه السلام نماز صبح را با ما خواند، برخاست و پس از حمد و ثنای خداوند نامه پیامبر صلی الله علیه و آله را برای مردم قرائت کرد و در همان روز کل قبیله همدان اسلام را پذیرفتند. علی علیه السلام خبر مسلمان شدن همدانی ها را که از قبایل مهم یمن بودند، طی نامه ای به اطلاع رسول خدا صلی الله علیه و آله رساند و زمانی که پیامبر صلی الله علیه و آله نامه امیرالمؤمنین علیه السلام را خواند، شادمان شد و سجده شکر به جای آورد و پس از سجده نشست و فرمود: سلام بر همدان، سلام بر همدان؛ و دیری نپایید که دیگر قبایل یمنی نیز به اسلام گرویدند (مفید، ۱۴۱۳ق: ج ۱، ۶۲).

به همین دلیل اکثر مردم یمن یا شیعه بوده و یا محب ایشان هستند و به همین لحاظ، قرابت مذهبی نزدیکی با ایرانیان دارند.

روابط جمهوری اسلامی ایران نیز در طول ۴۰ سال گذشته همواره تابعی از متغیرهای منطقه ای و بین المللی بوده است. تا پیش از پیروزی انقلاب اسلامی دو کشور یمن شمالی و جنوبی در سیاست خارجی ایران تعریف و جایگاه مشخصی نداشتند به ویژه آن که یمن جنوبی از جمله متحدان اتحاد شوروی بود و این شرایط، سبب شد تا حضور نظامی اتحاد شوروی در دریای سرخ و دریای عمان و تسلط بر تنگه باب المندب فراهم شود و رفت و آمدهای کشتی نظامی و تجاری غرب در این حوزه مختل شود که بخشی از دغدغه های منطقه ای ایران در آن دوره بود. بنابراین سیاست خارجی تهران در دوره پهلوی دوم در قبال یمن جنوبی نگاهی همراه با نگرانی بوده است.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی شاهد جابه جایی هایی در جهت گیری سیاست خارجی یمن شمالی و جنوبی نسبت به ایران هستیم یمن شمالی جزء اولین کشورهایی بود که در ۲۵ بهمن ۱۳۵۷ جمهوری اسلامی را به رسمیت شناخت. اما با آغاز جنگ تحمیلی یمن شمالی به رهبری علی عبدالله صالح تحت تأثیر موضع گیری های شورای همکاری خلیج فارس قرار گرفت و از تهاجم رژیم بعث عراق به ایران نیز حمایت کرد. یمن شمالی که در ابتدا خود را طرفدار انقلاب ایران نشان داده بود در جریان جنگ تحمیلی حتی سربازانی را جهت کمک به رژیم بعث عراق به جبهه فرستاد. در حالی که یمن جنوبی به رهبری علی ناصر محمد از تهران پشتیبانی

می‌کرد. از سوی دیگر دولت یمن جنوبی پس از وقوع انقلاب برای نشان دادن حسن نیت خود یک خلبان اسیر ایرانی را که از سال ۱۹۶۷م به علت سقوط هواپیمایش در منطقه ظفار دستگیر شده بود را با میانجی‌گری جبهه آزادی‌بخش خلق عمان آزاد کرد (امیر دی، ۱۳۹۸ش: ۱۲۰).

مقایسه روابط میان دو کشور در موضوعات مختلف در قبل و بعد از انقلاب، مؤید این حقیقت می‌باشد که روابط این دو کشور در همه زمینه‌ها دارای رشد قابل توجهی بوده است.

مشخصات عمومی - ترکیب نژادی و دینی

یمن از مناطق قدیمی بوده که در قرآن نیز از آن و قوم تبع که در آن مناطق ساکن بوده‌اند، سخن به میان آمده است:

«أهم خیر أم قوم تبع والذین من قبلهم أهلکناهم إنهم كانوا مجرمین» (دخان: ۳۷).

«وأصحاب الأئیکة وقوم تبع کل کذب الرسل فحق وعید» (ق: ۱۴).

یمن در جنوبی‌ترین بخش عربستان قرار دارد و جمعیتی قریب به ۳۰ میلیون نفر دارد. اغلب مردم یمن از اقوام سامی و عرب قحطانی می‌باشند. آنان از ۱۴۰۰ سال قبل همزمان با ظهور اسلام به این دین گرویدند و ۹۹ درصد این کشور مسلمان می‌باشند. اکثریت جمعیت آنان شیعه زیدی و شافعی بوده که بیشتر در مناطق شمالی ساکن می‌باشند و حدود ۸ هزار شیعه در جنوب آن ساکن می‌باشند (کریملو، ۱۳۹۴ش: ۳۳).

شیعیان زیدی بخش عمده شیعیان یمن را تشکیل می‌دهند و تا سال ۱۹۶۲ حکومت را در یمن در دست داشتند ولی بعد از سقوط آنان از قدرت، در طی سالیان متمادی در انزوای شدید قرار داشتند. با پیروزی انقلاب اسلامی ایران روح تازه‌ای در این گروه دمیده شد و سبب خروج از انزوا گردید.

بیش از ۳۵ درصد جمعیت این کشور را شیعیان زیدی تشکیل می‌دهند ولی به دلیل فشار حکومت علیه آنان در بعد از دهه ۶۰ میلادی از کمترین حقوق اجتماعی برخوردار بودند.

پیروان مذهب زیدی اکثراً در شمال و مناطق کوهستانی و اهل سنت نیز در مناطق هموار و دشت‌های ساحلی جنوب سکنی دارند. جامعه یمن، قبیله‌ای است که ۸۷ درصد جمعیت را افراد مسلح قبایل تشکیل داده‌اند. دو قبیله بزرگ بکیل و حاشد از قبایل مهم یمن هستند که قبایل دیگر را تحت فرمان خود درآورده‌اند. حدود ۳۱۰ قبیله در یمن وجود دارند که بیش از ۱۱۰

قبیله از آنها زیدی هستند و در قسمت‌های کوهستانی و شمالی ساکن هستند. زیدیه یکی از فرقه‌های شیعه است که برخلاف شیعیان امامیه، به جای امام محمدباقر علیه السلام به امامت برادرش زید بن علی بن الحسین قائل هستند و نام مذهب خود را از ایشان اتخاذ کرده‌اند. زید از سادات بنی هاشم و از بزرگان آنها در فضل و فهم برشمرده شده و به علم و زهد و ورع و شجاعت و دینداری و کرامت ستوده شده است. شیخ مفید نیز در *الارشاد* از او به عنوان مردی عابد، پارسا، فقیه، بخشنده و دلیر یاد کرده است که جهت امر به معروف و نهی از منکر و به انتقام خون امام حسین علیه السلام قیام کرد. ایشان مکنی (معروف به کنیه) به ابالحسین و ملقب به شهید، حلیف القرآن و زید الازیاد بود که کنایه از مقام والا و عظمت شخصیت بی نظیر اوست.

علاقه به امام خمینی رحمته الله علیه و الگوگیری فرهنگی از ایشان

بدرالدین الحوثی رهبر معنوی حوثی‌ها و انصارالله، به دلیل مطالعات و تحقیقات وسیع، با اندیشه امام خمینی رحمته الله علیه آشنا شد این علاقه تا جایی پیش رفت که سفری هم به ایران داشت و یکی از علاقه‌مندان گفتمان انقلاب ایران بود و این علاقه‌مندی را نیز در فرزندانش حسین و عبدالمالک به یادگار گذاشت.

شهید حسین الحوثی رهبر این جنبش با تأثیرپذیری از پیروزی انقلاب اسلامی، آشنایی با شخصیت و اندیشه‌های رهبر انقلاب، هسته مقاومت اسلامی را در کشور یمن بنا نهاد. از همین رو استقبال از انقلاب اسلامی ایران در یمن باعث شد تا نیروهای شیعی بیش از پیش فعال شده و در مقابل نیز، عده‌ای منافع و بقای خود را در تهدید ببینند.

به هر حال تحت تأثیر انقلاب اسلامی ایران، جنبش‌های شیعی دیگر موضع محافظه‌کارانه پیشین خود را ندارند و بر تحولات آتی یمن بسیار تأثیرگذار خواهند بود. نگرانی‌هایی که در خارج از یمن و از سوی کشورهای چون عربستان در منطقه به خاطر این تحولات درونی یمن ظاهر شده در نهایت باعث شده که برای مقابله سخت و نرم با نفوذ شیعیان طرفدار ایران در یمن و قدرت‌یابی آنها دست به اقدامات متعدد سخت و نرم بزنند.

در میان شخصیت‌های حوثی، سیدحسین حوثی یکی از رهبران بزرگ این جنبش که در سال ۲۰۰۴ در جریان جنگ حوثی‌ها با دولت یمن به شهادت رسید، نمونه بالایی از تأثیرپذیری از انقلاب ایران و رهبری آن می‌باشد. وی به شدت متأثر از جریان شیعی و رهبران آن و به

خصوص حضرت امام خمینی رحمته الله علیه و سیدحسن نصرالله بود. او اهتمام خاصی در ترویج اندیشه امام خمینی رحمته الله علیه مخصوصاً در بعد اتحاد بین مسلمانان و استکبارستیزی داشت.

سیدحسین حوثی در یکی از سخنرانی‌هایش گفت: امام خمینی کسی است که حج را به معنای قرآنی و کامل آن معرفی کرد و شیوه ادای حج را روشن ساخت و به ایرانیان آموخت که شعار برائت از امریکا، برائت از مشرکان و برائت از اسرائیل دهند. همچنین به تأثیر از امام خمینی رحمته الله علیه، امریکا را عامل بسیار بزرگی در عدم اتحاد مسلمانان می‌دانست و ورود امریکا به یمن را در راستای دخالت در امور این کشور می‌دانست و بر این باور بود که مردم باید با یکدیگر بسیج شده و این شیطان بزرگ را از کشور بیرون کنند. وی هیچ سخنرانی نداشته که نامی از امام خمینی و حزب الله به میان نیاورده باشد. وی به تبعیت از فرامین حضرت امام، تلاش می‌کرد مراسم‌هایی چون روز عاشورا و روز قدس با شکوه خوبی برگزار شود و در این روز اتحاد مسلمانان به ابرقدرت‌های غرب نشان داده شود. عبدالملک الحوثی رهبر حاضر الحوثی‌ها امروز با اعتماد به نفس بالای از موفقیت‌های ایران سخن می‌گوید و پیروزی‌های انقلاب اسلامی ایران را به عنوان سرمشق خود در مسیر حرکت جنبش زیدی قرار داده است.

امروز در یمن کتاب/ربیعین امام خمینی چنان جایگاه برجسته‌ای می‌داند که در کنار کتاب‌هایی مانند *نهج‌البلاغه* و *صحیفه سجادیه* مورد توجه زیدی‌ها می‌باشد. علاوه بر این امروز در مؤسسات فرهنگی این جنبش، درسی به نام «تجارب فرهنگی انقلاب ایران» تدریس می‌شود (میراحمدی و احمدوند، ۱۳۹۴ش: ۱۵۹).

حسین الحوثی رهبر شیعه حوثی‌ها هیچ سخنرانی‌ای نداشت که از امام خمینی رحمته الله علیه به عظمت یاد نکند و موضوعاتی چون حزب‌الله، برائت از مشرکان، روز قدس، روز عاشورا و بسیاری از موارد دیگر به صورت جدی مورد حمایت او بود (موسوی نژاد، ۱۳۸۸ش: ۴۷-۴۸).

محمد منصور یکی از رهبران زیدی‌ها می‌گوید:

اگر انقلاب اسلامی نبود زیدی‌ها از بین رفته بودند چون به هر حال دولت شیعه آمده ما هم خود شیعه هستیم، با آمدن یک دولت شیعه ما دوباره زنده شدیم و دوباره به شیعه خود امیدوار شدیم و امیدوار هستیم. اگر انقلاب اسلامی نبود اکنون یک زیدی در یمن نبود خوشبختانه بیشتر آنهایی که موجب گسترش مذهب شیعه دوازده امامی در یمن شده‌اند، همین زیدی‌ها بودند بیشتر کسانی که به عنوان مبلغ در یمن رفته‌اند، نه تنها حمایت شده بلکه به آنها اجازه داده‌اند که مدرسه بسازند و تبلیغ کنند، حتی اجازه دادن فرزندان شان هم شیعه شوند (عباسی و گلچین، ۱۳۹۴ش: ۸۵).

الگوگیری نظامی

جنبش انصارالله که تحت رهبری حوثی‌ها قرار دارد از نفوذ اجتماعی گسترده‌ای در جامعه یمن به ویژه در نواحی شمالی آن برخوردار است. این خاندان که از خاندان‌های مشهور و صاحب نفوذ زیدی شمال یمن هستند که از اوایل قرن حاضر میلادی ابتدائاً به فعالیت‌های سیاسی و سپس نظامی روی آوردند و بارها با نیروهای دولتی که از سوی عربستان حمایت می‌شدند به نبرد برخاستند. در سال ۲۰۱۰م در جنگی که ششمین جنگ آنها به شمار می‌رفت با ارتش عربستان درگیر شده و ضربات سنگینی به آنها وارد کرده. فعالیت‌های بلندمدت سیاسی و تجربه جنگ‌های متعدد، انصارالله را به یک قدرت جدید و به یک جنبش قدرتمند سیاسی و نظامی تبدیل کرد، به ویژه که این جنبش‌ها با فراتر رفتن از اختلاف‌های فرقه‌ای و قبیله‌ای و حمایت از دولت وحدت ملی و رویه‌های دموکراتیک، توانسته حمایت بخش زیادی از مردم جنوب را نیز کسب کرد (حسینی‌زاد، ۱۳۹۶ش: ۱۳۱).

تقویت ایدئولوژی مشترک

از ابعاد دیگر برجسته ایدئولوژیکی انقلاب اسلامی ایران، آزادگی انسان است که در عبودیت انسان در برابر خداوند و طاعت اوامر الهی متجلی می‌گردد. یعنی موجودات جهان با نظامی هماهنگ، به یک سو و یک مرکز تکامل در حرکتند و از این منظر انقلاب اسلامی منطبق بر جهان بینی توحیدی است (قاسمیان، ۱۳۹۴ش: ۱۸۴-۱۸۵).

انقلاب اسلامی ایران توانسته است بازتاب‌های فرهنگی ایدئولوژیکی بر شیعیان یمن داشته باشد که در ۳ محور خلاصه می‌شود:

۱. شیعی بودن و حضور مبانی شیعه در این جریان؛
۲. نقد وضعیت موجود مخصوصاً اعتراض به فعالیت‌های سکولاری دولت یمن به جهت مهیا کردن شرایط برای فعالیت آمریکا، عربستان و هابیون؛
۳. ترویج افکار امام خمینی رحمته‌الله‌علیه و انقلاب اسلامی ایران در زمینه‌هایی چون مبارزه با آمریکا و اسرائیل. باید به این موارد الگو گرفتن از حزب‌الله لبنان خاصه در امور نظامی را نیز یادآور شد (تلاشیان، ۱۳۹۱ش: ۶۵-۸۱).

یکی از عوامل تأثیرگذار در ارتقای ژئوپلیتیکی شیعیان در یمن، رسانه‌های مدافع انقلاب اسلامی بوده است. کارشناس مسائل خاورمیانه و یمن می‌گوید: رادیو عربی جمهوری اسلامی

ایران، تنها رسانه در دسترس شیعیان یمن است. وی بیان می‌دارد: سال‌ها شیعیان یمن به عنوان مخاطبان خاموش صدای ایران، در محرومیت کامل فرهنگی بوده‌اند و به رغم کمبود منابع فرهنگی، از قبیل کتاب و عدم دسترسی به روحانیان شیعه، در تقویت پایه‌های مذهبی خود کوشیده‌اند.

گسترش شیعه دوازده امامی

درباره شیعیان دوازده امامی یمن، این نکته قابل ذکر است که تا پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، تعداد اندکی از شیعیان دوازده امامی در یمن یافت می‌شدند و موقعیت آنان بسیار پراکنده بودند. اما پس از پیروزی انقلاب اسلامی، جهشی در این زمینه ایجاد شد و آنان برای خود تشکیلاتی ایجاد کردند. بسیاری از شیعیان دوازده امامی یمن رهیافتگانی هستند که قبلاً مذهب دیگری داشته‌اند. تعداد این رهیافتگان روز به روز در حال افزایش می‌باشد، به گونه‌ای که در بسیاری از خانواده‌های شیعه مذهب (زیدی)، دست‌کم یک رهیافته وجود دارد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، وضعیت شیعیان یمن دگرگون شده است. برای مثال، تا پیش از انقلاب اسلامی ایران، هیچ حسینی‌ای در یمن برای شیعیان وجود نداشت. اما پس از این واقعه، چندین حسینی‌ه در مناطق گوناگون یمن ساخته شد و شیعیان مساجد و اماکن مخصوص خود را گسترش دادند.

احیای شیعیان زیدی

شیعیان زیدی یمن از هویت تاریخی طولانی برخوردارند. آنان بیش از هزار سال از قدرت سیاسی فراوانی در این کشور برخوردار بودند، تا این‌که کودتای ۱۹۶۲م علیه حکومت زیدیه و حوادث پس از آن، آنها را در مسیر نابودی حتمی قرار داد. وهابیت نیز بلافاصله جای پای محکمی برای خود در این کشور یافت و بخش زیادی از زیدیان یمن را به خود جذب کرد. در برخی از آمارها، به بیش از سه میلیون زیدی، که به وهابیت گرویده‌اند، اشاره شده است. در همین سال‌ها هم در مراکزی که در طول تاریخ از مراکز اصلی تشیع و زیدیه به شمار می‌آمده - مثل صعده - مؤسسات و جمعیت‌های قابل توجهی از وهابیت متعصب حضور یافته‌اند (موسوی‌نژاد، ۱۳۸۸ش: ۱۰۷).

دکتر عصام العمامد، یکی از مفتیان سابق وهابیت که شیعه شده است، می‌گوید:
جامعه زیدی یمن تحت ظلم به سر می‌برد و در حال انقراض بود. اعتراف می‌کنم که اگر

انقلاب اسلامی ایران به وقوع نپیوسته بود، مذهب زیدی در یمن از بین رفته بود؛ چون تهاجم تبلیغاتی از مصر و کشورهای عربی و فیلم‌های تلویزیونی مبنی بر سنی بودن عرب و ناسیونالیسم عربی در حجم وسیعی انتشار می‌یافت. همه اینها موجب شده بود جمعیت زیدی در ظاهر، زیدی باشند. فقط با وقوع انقلاب اسلامی و انتشار کتاب‌های شیعه در یمن، زیدی‌ها به مذهب زیدی برگشتند (جعفریان، ۱۳۸۸ ش: ۴۶۶).

ارتقای جایگاه شیعیان و حس عزتمندی آنان

یکی از افرادی که بسیار تحت تأثیر افکار و شخصیت امام خمینی رحمته‌الله قرار گرفته بود سیدحسین الحوثی بود که بعدها رهبر جنبش شد. تأثیر انقلاب اسلامی بر حوثی‌ها در برگزاری مراسم‌های مذهبی به شیوه شیعیان ایران تا شعارهای مرگ بر آمریکا مرگ بر اسرائیل و زنده باد اسلام مشاهده می‌شود. به علاوه بعد از بهار عربی و کنار گذاشته شدن جریان طرفدار غرب، شیعیان در صحنه سیاسی یمن حضور پررنگی پیدا کردند به طوری که نظریه پردازان در حوزه‌های امنیتی اقتصادی و سیاسی معتقدند که با ارتقای جایگاه شیعیان در ساختار داخلی یمن، از نظر ژئوپلیتیکی شیعیان جایگاه بالاتری در منطقه کسب کرده و این جایگاه به عنوان تهدیدی برای کشورهای غرب و منطقه تلقی شد.

مناسک مذهبی

از دیگر تأثیرهای انقلاب اسلامی ایران بر یمن، تغییر و تحول مراسم مذهبی آنهاست. برخی از مراسم همانند عزاداری روز عاشورا و دعای کمیل به تدریج، از شیعیان دوازده امامی وارد جامعه شیعیان زیدی شده است. امروزه شیعیان زیدی و شیعیان دوازده امامی در مراسمی مانند روز «غدیر» در مناطق جمع می‌شوند و عالم برجسته‌ای در آن روز، درباره ولایت علی بن ابی طالب علیه السلام سخنرانی می‌کند، میوه و شیرینی پخش می‌کنند و به شبیه خوانی می‌پردازند و اقدام به جشن و شادی می‌کنند. از روز اول ماه تا ۱۸ ذی حجه را «عید غدیر» می‌گویند. به طور فعال در پیاده روی اربعین شرکت می‌کنند. شب نوزدهم ماه رمضان، که شب شهادت امام علی علیه السلام است، مراسم عبادی برگزار می‌شود، در صورتی که قبلاً این مراسم در بین زیدیه مرسوم نبود. قریب ۹۰ درصد کتاب‌های زیدیه از شیعیان دوازده امامی است. یکی از علل گسترش تشیع امامی و مراسم مربوط به آنها در میان زیدی‌ها انفعالی است که دولت این کشور در برابر گرایش به وهابیت، به ویژه در چند دهه قبل از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، از خود

نشان داده است. اضافه بر آن، حس شیعی زیدی تأثیر فراوانی بر تمایل آنها به مذهب امامیه داشته است (جعفریان، ۱۳۸۸ش: ۴۶۶).

وجود زمینه‌های فرهنگی و مذهبی بین مردم ایران و یمن از مهم‌ترین عوامل فزاینده تأثیر گفتمان انقلاب اسلامی مردمی یمن محسوب می‌شود که در ابعاد دیگر فرهنگی می‌توان بروز کند برای مثال از دیگر فعالیت‌های نمادین در یمن که تحت تأثیر انقلاب اسلامی بوده و تغییر و تحولی در مراسمات مذهبی می‌باشد. جامعه شیعی و زیدی به تدریج تحت تأثیر برخی از مراسم‌های شیعیان دوازده امامی مانند عزاداری روز عاشورا و دعای کمیل قرار گرفتند. این مراسم‌ها تا پیش از انقلاب ایران در میان زیدی‌ها مرسوم نبوده ولی در حال حاضر تعداد زیادی از شیعیان زیدی روش ایرانیان و شیعیان عراق را در پیش گرفته‌اند و از آنها پیروی نموده. آنها اکنون در روز عاشورا عزاداری می‌کنند و گرایش‌های عمیقی به خواندن دعای کمیل و مفاتیح‌الجنان دارند (میراحمدی و احمدوند، ۱۳۹۴ش: ۱۵۹).

الگو برداری از بسیج نیروها و کار سازمان یافته

حضور زیدی‌ها در ساختار سیاسی یمن می‌تواند دیدگاه پیشین سیاست خارجی یمن را نسبت به جمهوری اسلامی ایران تغییر و در نهایت موجب نزدیکی آن شود (شمسینی غیاثوند و احمدوند، ۱۳۹۴ش: ۲۰).

امروزه در مراسم‌ها و اردوهای مختلف دانش‌آموزی که در این کشور در بین شیعیان برگزار می‌گردد، عکس‌های حضرت امام و رهبری معظم انقلاب اسلامی برافراشته می‌شود. همچنین در همین راستا، فیلم‌های زیادی از زبان فارسی به عربی ترجمه شده و در اختیار مخاطبان قرار داده می‌شود. فیلم‌های خانوادگی ایرانی در بین شیعیان یمن علاقه‌مندان بسیاری دارد. همچنین کتب امام خمینی و رهبر معظم انقلاب اسلامی و آیت‌الله مطهری و شهید دستغیب ترجمه شده و در دسترس علاقه‌مندان گرفته است.

صاحب‌نظران بازتاب انقلاب اسلامی بر شیعیان را در ابعاد زیر مورد بحث و بررسی قرار می‌دهند:

- آمدن شیعیان از حاشیه به مرکز ثقل تحولات جهان اسلام؛
- نگاه جدید اسلام‌شناسان و مستشرقین برای شناخت هرچه بیشتر مکتب تشیع؛
- تشریف گروه‌های غیرمسلمانان و برادران اهل سنت به مکتب تشیع؛

- پیداکردن حس اعتماد به نفس و ایستادگی در مقابل استکبار جهان؛
- تلاش برای احقاق حقوق از بین رفته شیعیان در برابر دولت‌های وابسته؛
- گسترش شعارهای انقلابی و ارزشی و اعتقادی.

با توجه به ماهیت انقلاب اسلامی ایران، تأثیرگذاری آن بر نقاط گوناگون جهان، از جمله یمن، از طریق نرم‌افزاری (فرهنگی - اجتماعی) بوده است. یقیناً جاذبه جمهوری اسلامی ایران نزد ملت‌ها در اقصی نقاط دنیا، در قدرت نرم آن نهفته می‌باشد. به عبارت دیگر، آنچه موجب گسترش نفوذ انقلاب اسلامی ایران در بین ملل جهان شده، شعارها، ارزش‌ها و نهادهای فرهنگی آن است. بنابراین، پرداختن به هر اقدامی دیگر، که نظام را از بهره‌برداری از قدرت نرم به استفاده از قدرت سخت‌افزاری غیرضروری سوق دهد، انحراف استراتژیک به شمار می‌آید. پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، شعائر و نمادهای ارزشی و انقلابی ایران به شیوه‌های گوناگون در یمن مشاهده می‌شود که به برخی از این موارد اشاره می‌شود:

از سال ۱۹۷۹ به بعد، در یمن شیعیان زیدی اردو‌هایی در فصل تابستان در شهرهای گوناگون برگزار می‌کنند که ۲۵-۳۰ هزار دانش‌آموزان مقاطع گوناگون از دبستان تا دبیرستان را دربر می‌گیرد. در تمام این اردوگاه‌ها تصویر حضرت امام خمینی رحمته‌الله علیه و مقام معظم رهبری بر درب ورودی اردوگاه‌ها نصب می‌شود. کتاب‌های شخصیت‌های علمی برجسته ایران، از جمله شهید مطهری و شهید دستغیب تدریس می‌شود. فیلم‌های ترجمه شده ایرانی به نمایش گذاشته می‌شود. این در حالی است که هیچ کمک مادی از سوی جمهوری اسلامی ایران به آنها نمی‌شود و این اردوها با حداقل امکانات برگزار می‌گردد (ثانی، ۲۰۱۲: ۸۰).

حفظ موجودیت شیعیان در یمن

یکی از افراد تأثیرگذار یمن که تحت تأثیر افکار و شخصیت امام خمینی رحمته‌الله علیه قرار گرفت سیدحسین الحوثی بود که بعدها رهبری حوثی‌ها را برعهده گرفت. بر طبق نظریه پخش می‌توان گفت که با توجه به نزدیکی فرهنگی و تاریخی ایران و یمن، زمینه‌های مساعدی برای حضور و نفوذ جمهوری اسلامی ایران در این کشور فراهم بوده است (آل سید غفور، ۱۳۹۴ش: ۱۵۳).

این قرابت می‌تواند شامل: اسلامی بودن یمن و جمهوری اسلامی ایران، وجود شیعیان در ایران و یمن، زمینه‌های ارتباط فرهنگی و مذهبی میان نخبگان فقها و مردم ایران و یمن و

همچنین پیشینه تاریخی و ظلم و مظلومیت مردم و دور ماندن شیعیان از صحنه واقعی سیاست را برشمرد.

استکبارستیزی

یکی دیگر از ویژگی‌های گفتمان انقلاب اسلامی استکبارستیزی آن است به همین دلیل همواره با ایالات متحده آمریکا به عنوان استکبار جهانی و متحد منطقه‌ای آن رژیم صهیونیستی مخالفت کرده است و مبارزه با ایشان را آرمان خود قرار داده است. در همین راستا شعار جنبش الحوثی یعنی "الله أكبر، الموت لأمريكا، الموت لإسرائيل، اللعنة على اليهود، النصر للإسلام" کاملاً با گفتمان ضد استکباری انقلاب اسلامی همراه است (همان).

حسین الحوثی در سخنرانی معروفی که در یکی از جلسات قرآن بیان می‌کند، ۹ بار از امام خمینی اسم می‌آورد و به اندیشه‌های ایشان اشاره می‌کند. از جمله این که «امام خمینی چرا آمریکا را شیطان بزرگ می‌داند؟ چون حامی و پشت همه شرهاست. چون از یهود خط می‌گیرد و در قرآن کریم در توصف یهود آمده که جز فساد انجام نمی‌دهند. امام خمینی می‌خواهد که اعراب و مسلمانان را از زیر هیمنه آمریکا و استکبار برهاند» (دارا و بابایی، ۱۳۹۴: ش: ۱۴۴).

مخالفت و مبارزه با آمریکا و غرب

وقوع حادثه ۱۱ سپتامبر در سال ۲۰۰۱ و اعلام جنگ علیه تروریسم باعث شد که دولت یمن به مهم‌ترین هم‌پیمان آمریکا در این جنگ تبدیل شود. پیوستن دولت یمن به آمریکا در مبارزه با تروریسم موجب افزایش حضور نیروهای نظامی و امنیتی آمریکایی در یمن و سفر مخفیانه هیئت‌های اسرائیلی به صنعا گردید. این امر اعتراض حسین حوثی را در برداشت. در سال ۲۰۰۲ م خواستار تحریم کالاهای آمریکایی و اسرائیلی شد و شعار مرگ بر آمریکا و مرگ بر اسرائیل و نفرین بر یهود و پیروزی با اسلام را به عنوان شعار رسمی شیعیان اعلام نمود. اعتراض‌های الحوثی را بسیاری از مردم یمن لبیک گفتند و گروهی از جوانان شیعه، گروه الشباب المؤمن را برای مبارزه با آمریکا و اسرائیل ایجاد نمود (باقری فر و موسوی، ۱۳۹۴: ش: ۲۱۸).

در واقع یکی از نمودهای بازتاب‌های ایدئولوژیک انقلاب اسلامی را می‌توان در شعارهای حوثی‌ها مشاهده کرد شعار ۴ بندی که توسط جوانان در حین سخنرانی‌های سیدحسین تکرار می‌شود: الموت لأمريكا الموت لاسرائيل و لعنة على اليهود النصر الاسلام (وقوفی و همکاران،

۱۳۹۷ش: ۹۱).

از سوی دیگر توجه به زندگی دنیوی و اخروی و به کمال رساندن انسان به عنوان رسالت یک حکومت دینی باعث شد که با وقوع انقلاب اسلامی ایران به جای نظام پادشاهی نظام جمهوری اسلامی ایران حاکم شود. شیعیان الحوئی نیز تمامیت خواه نبوده و خواهان مشارکت دموکراتیک در حکومت می‌باشند. بنابراین شکل‌گیری یک حکومت دموکراتیک خواسته اصلی انقلابیون یمن است. این نگاه باعث می‌شود که عده‌ای رویکرد شیعیان یمنی را منطبق با ایران و به تبع در جهت منافع و ارزش‌های انقلاب ایران قلمداد نمایند (شمسینی و غیاثوند و احمدوند، ۱۳۹۴ش: ۲۸).

عدم وابستگی

یکی دیگر از ویژگی‌های گفتمان انقلاب اسلامی ایران، عدم وابستگی به قدرت‌های بزرگ است، زیرا وابستگی، زمینه‌ساز همسویی با ایشان است و شعار نه شرقی نه غربی نیز در این راستا مطرح می‌شود. عدم وابستگی عامل مهمی در پیگیری اهداف والای یک حرکت و جنبش انقلابی محسوب می‌شود و یک جنبش باید با وجود انواع تحریم‌ها و محدودیت‌ها بتواند با کمترین نیاز به کمک‌های خارجی نیازهای عادی معیشتی و نظامی خود را تأمین کند که این ویژگی را هم در انصارالله (در تأثیرپذیری از گفتمان انقلاب اسلامی) شاهد هستیم (ملکوتیان، ۱۳۸۰ش: ۱۱۵).

مردم‌سالاری

یکی دیگر از ویژگی‌های گفتمان انقلاب اسلامی ایران، لزوم توجه به مردم به عنوان حامیان اصلی یک جریان مقاومت است. بقا و تداوم هر جنبش مردمی، وابسته به میزان حمایت عمومی و مشارکت هم‌سو در عرصه‌های مختلف مبارزاتی آن است، حمایت و مشارکت عمومی و یا عدم وجود آن در بقا و تداوم هر جنبشی در جامعه و زوال آنها، امری واضح و غیرقابل انکار است. مشارکت عمومی اقشار مختلف جامعه از جمله زن و مرد حتی نوجوانان و سالخوردگان و روحانیان، تجار، کارمندان، نظامیان در عرصه مبارزه در برابر ظلم لازمه هر جنبشی است. یکی از ویژگی‌های جنبش انصارالله که بر کسی پوشیده نیست پشتوانه مردمی است که هیچ حمایت جانی، سیاسی و مالی را از آن دریغ نمی‌کنند. یحیی محمد، فعال سیاسی یمنی، در خصوص تأثیر اندیشه انقلاب اسلامی و امام

خمینی رحمته‌الله‌علیه بر انقلاب یمن گفت:

کافی است که بگوئیم حرکت و جنبش انقلابی یمن، با الهام از اندیشه امام خمینی رحمته‌الله‌علیه آغاز شده و خواست اصلی انقلابیون اجرای عدالت و دموکراسی در کشور، کوتاه کردن دست قدرت جهانی از یمن و حفظ استقلال است (موسوی و باقری فر، ۱۳۹۴ش: ۲۲۳).

محور مقاومت

در همین راستا از منظر رهبر انقلاب اسلامی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، از ویژگی‌های بیداری اسلامی الهام گرفتن از انقلاب و جمهوری اسلامی است و از نظر ایشان از ملاک‌ها و شاخص‌های اصلی این جنبش‌ها، اسلامی بودن و پیوند عمیق آنها با مفاهیم دین مبین اسلام، حرکت اصیل مردمی و توده‌وار بودن و همچنین ماهیت ضداستکباری و در وضعیت کنونی ضدآمریکایی و ضدصهیونیستی آنهاست (خواجه سروی و شهرکی، ۱۳۹۱ش: ۱۹۱).

از این روز یمن را باید در زمره کشورهای دانات که به دلیل وجود مبانی دینی و اعتقادی مشترک با جمهوری اسلامی ایران، پیوندهای تاریخی و فرهنگی آن و همچنین قرار گرفتن در ژئوپولیتیک بیداری اسلامی از اهمیت قابل ملاحظه‌ای جهت حفظ نفوذ ایران در منطقه و تداوم ارزش‌های انقلاب اسلامی برخوردار است. این در حالی است که از سوی دیگر، تنها محور کارآمد به منظور مقابله با نظم منطقه‌ای که توسط آمریکا ایجاد شده محور مقاومت می‌باشند و این گزاره نیز به تناوب از سوی مسئولان ایران و یمن مورد تأکید قرار گرفته است.

دشمنان مشترک

مهم‌تر آن که پیوند ارزش‌های ایران و یمن به ایجاد نگرانی ناشی از وجود دشمن مشترک منجر شده است که زمینه نزدیکی دو طرف را به ویژه در ابعاد امنیتی و دفاعی فراهم می‌کند (رستمی، ۱۳۹۷ش: ۲۴-۲۵).

به علاوه وجود یمن در جنوب غرب آسیا به دلیل موقعیت استراتژیک جغرافیایی که دارد به عنوان پل جنوب غرب آسیا و آفریقا یاد می‌شود و می‌تواند منجر به گسترش ارزش‌های انقلاب اسلامی شود (جهان تیغ، ۱۳۹۵ش: ۲۴۶).

مبارزه با اندیشه‌های وهابیت

مقابله نرم و سخت با نفوذ انقلاب اسلامی در یمن از سال ۱۹۷۰ تاکنون عربستان به شکل دهی دولت و ساختار نیروهای مسلح و دستگاه‌های امنیتی یمن نقش چشمگیری داشته

که کلاً مبتنی بر رویکرد فرقه‌ای طایفه‌ای بوده. پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران دولت عربستان این رویکرد را با حساسیت و جدیت بیشتری دنبال نموده و اقدام به ترویج افکار وهابیت در مناطق شمالی یمن کرده به طوری که بیش از ۴۰۰ مدرسه وهابی در مناطق صعدة و صنعا تعز و ابین برپا کرده (فضائلی، ۱۳۹۵ش: ۴۶).

نزدیکی رژیم علی عبدالله صالح رئیس‌جمهور سابق یمن به سعودی‌ها سبب گسترش حضور و نفوذ وهابیت به رغم جمعیت اندک‌شان در یمن به ویژه در پارلمان این کشور شده بود این شرایط حتی مطلوب سنی‌های یمن نیست زیرا شافعی‌ها اکثریت جمعیت سنی یمن را تشکیل می‌دهند و مانند شیعیان از مخالفان سلفی‌ها به شمار می‌روند و برخی از گروه‌های شافعی یمن نیز در کنار حوثی‌ها به نبرد علیه دولت یمن پرداخته‌اند (ابوالحسن شیرازی، ۱۳۹۴ش: ۹۳).

همزمان با انزوای شیعیان زیدی در این کشور، گرچه از قبل جریان وهابیت در این سرزمین حضور داشت ولی از این زمان شاهد قدرت‌گیری روز به روز جریان وهابیت و جذب جوانان شیعی زیدی در یمن هستیم. دامنه تبلیغات وهابیت در بین شیعیان از این زمان افزایش یافت. آمارها حتی از جذب سه میلیون نفری زیدی‌ها به وهابیت سخن می‌گفت. از سوی دیگر، از چند دهه گذشته یمن عملاً تبدیل به مستعمره عربستان شده است و این کشور عملاً استقلال سیاسی و اقتصادی خود را از دست داده است.

در چنین شرایطی بود که مردم یمن و به خصوص شیعیان که تحت تأثیر انقلاب اسلامی به رشد و بلوغ سیاسی رسیده بودند با سیاست دولت که تابع خاندان سعودی بود به مخالف برخاستند که همین مسئله منجر به درگیری‌های متعددی بین شیعیان و حکومت مرکزی که دست‌نشانده آل سعود بود، گردید. شیعیان زیدی یمن هم‌چنان به دنبال مطالبات خود بودند و از سوی دیگر حکومت مرکزی به دستور خاندان سعودی حاضر به دادن هیچ امتیازی نبود. به همین دلیل عربستان سعودی با دلارهای نفتی خود ائتلافی از برخی کشورهای عربی وابسته به خود و جذب تعدادی مزدور تشکیل داده و از دو سال پیش یعنی ۲۰۱۴ میلادی با هواپیماهای جنگی اقدام به بمباران مناطق مختلف یمن کرده است. در طول نزدیک به دو سال، هزاران نفر کشته و نزدیک به دو میلیون نفر آواره گشته‌اند. ولی این جنایات هنوز نتوانسته خللی در اراده مردم و شیعیان یمن برای آزادی سرزمین خود از یوغ استعمارگران وارد سازد.

جنبش حوثی‌ها با تفسیر از مذهب زیدی و در واکنش به گسترش اندیشه وهابیت در یمن

شکل گرفت. شهید الحوثی در سال ۱۹۹۳ به پارلمان یمن راه یافت و به منظور مقابله با گسترش وهابیت و سلفی‌گری حزب الشباب المؤمن را تأسیس کرد (علیپور، ۱۳۹۷ش: ۵۷). این نکته مهم است که یادآوری کنیم که سرزمین یمن و جزایر آن نقش مهمی را در امنیت گلوگاه و آبراه جهانی دیگر در انتهای جنوبی دریای سرخ به نام باب‌المنذب یا دروازه اشک ایفا می‌کند که موقعیت گسترده نفوذ جنبش انصارالله و شیعیان الحوثی در یمن و تسلط بیشتر بر تنگه راهبردی باب‌المنذب به عنوان یکی از مهم‌ترین مسیرهای انتقال انرژی جهان در جهان و رنگ حیاتی کشتیرانی در کانال سوئز در کنار تسلط بر بندر الحدیده می‌تواند حاکمیت متحدان منطقه ایران را تقویت کرده و تردد دریایی از کانال سوئز و خلیج فارس را به کنترل در آورد که در مورد این موضوع از نفوذ فزاینده ایران در منطقه نگران هستند.

اهداف مشترک میان دو کشور

یمن آرام و همسو با جمهوری اسلامی ایران می‌تواند نقش به‌سزایی را در تأمین امنیت کشتی‌های نفتی ایران و منافع مشترک داشته باشد. در مقابل، روی کار آمدن یک دولت غیرهمسو با ایران در یمن و عدم نقش‌آفرینی این کشور به عنوان یکی از اجزای محور مقاومت می‌تواند امنیت اسرائیل را تضمین کند و همیشه تهدید علیه ایران را در نقاط استراتژیک به عنوان یک گزینه تضعیف در دست داشته باشد (رستمی، ۱۳۹۷ش: ۲۶-۲۷).

عقاید مشترک در باب مهدویت

با مراجعه به کتاب‌های زیدیه پی می‌بریم که آنها هم مانند سایر فرق اسلامی به ظهور و قیام حضرت مهدی عجل‌الله‌تعالی ورحمته‌الکریم اعتقاد کامل دارند. به طور نمونه مجدالدین بن محمد بن منصور حسنی مؤیدی از بزرگان علمای زیدیه در کتاب *لوامع‌الانوار* بابی را تحت عنوان «اخبار المهدی» بیان کرده و احادیث بسیاری درباره آن حضرت آورده است. او در بخشی از کلمات خود می‌گوید:

امامان از آل محمد که دروهای خداوند متعال بر آنها باد به حضرت مهدی عجل‌الله‌تعالی ورحمته‌الکریم بشارت می‌دادند و فرج او را از خداوند انتظار می‌کشیدند. اول امامان آخر امامان را به این موضوع وصیت می‌کردند و سابق آنان به کسانی که بعد از آنها می‌آمدند موضوع حضرت مهدی را ابلاغ می‌نمودند (مجدالدین بن محمد بن منصور مؤیدی، ۵۸-۶۴).

همین مضامین را امام زیدیه، ابن حمزه، در کتاب *الشافی* نقل کرده است. از عبارات ابن

حمزه استفاده می شود که او حتی به ولادت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف اعتقاد دارد، نه این که در آخرالزمان متولد می شود. و نیز قاضی حسین بن ناصر مهلا از علمای زیدیه در کتاب *مطمح الامال* به اصل قضیه مهدویت تصریح کرده است؛ او می گوید:

درباره مهدی احادیثی است که به حد تواتر رسیده است (قاضی الحسین بن ناصر النیسائی الشرفی، ۱۵۵).

پس مطالعه تفاسیر امامیه و زیدیه و نیز مراجعه به منابع زیدیه نشان می دهد اعتقاد به منجی که روزی خروج خواهد کرد، ظالمان را از بین برده و عدل و داد را در جهان حاکم خواهد کرد، از اشتراکات فکری امامیه و زیدیه و تفاوت در اصل معنای امام، فقدان طرح مسئله غیبت و امام غائب، اعتقاد به مهدویت نوعی و نه شخصی و اعتقاد به مهدی ها در دوران های مختلف حکومت زیدیه از مختصات زیدیه متقدم است و بخشی از این باورها در متون تفسیری آنان انعکاس یافته است.

براساس راهبرد و نظریه سیاسی شیعه مبنی بر اعتقاد به مهدویت و زمینه سازی برای هموار ساختن زمینه های ظهور مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف و همچنین عمق همکاری جمهوری اسلامی ایران و انصارالله یمن که برگرفته از این اعتقاد مشترک می باشد، این امر موجب تعامل و همکاری عمیق تر و همه جانبه این دو برای رسیدن به این هدف مشترک شده.

از آن جایی که بنابر عقیده زیدیه؛ عنوان امام و رهبری شامل هر سید فاطمی ای که قیام بر سیف می نماید می شود و زیدی ها در میان رهبران کشورهای اسلامی فقط این اوصاف در حضرت امام عجل الله تعالی فرجه الشریف و مقام معظم رهبری (دامت برکاته) مشاهده کرده اند؛ این امر موجب همبستگی و الگوگیری بیشتر آنان از انقلاب اسلامی ایران شده است لذا حتی تعبیر امام خمینی و امام خامنه ای را به عنوان امام دانستن آنها به کار می برند.

حوثی ها قرابت زیادی با شیعیان و امامیه دارند، آنها پیروی از امام خمینی است که سلاله رسول الله صلی الله علیه و آله است و در برابر دشمن ایستاده است را لازم می دانند. زیرا بنابر عقیده حضرت امام عجل الله تعالی فرجه الشریف و مقام معظم رهبری (دامت برکاته)، این انقلاب وظیفه مقدمه سازی و زمینه سازی ظهور حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشریف و دادن پرچم به ایشان و رسیدن به عدل و داد را که غایت زندگی بشری است را بر عهده دارد و همین امر موجب الگوگیری و حمایت رهبران و مردم یمن از نظریه سیاسی شیعه شده و در رابطه با همین امر از هیچ عملی مانند حمایت از محور مقاومت مخصوصا مردم فلسطین و غزه و مبارزه علنی با دشمنانی مثل وهابیت و صهیونیست و

پرداخت هرگونه هزینه‌ای کوتاهی نکرده‌اند که این اعتقاد و عمل آنان با برخی از روایات در رابطه با مقدمات و علائم ظهور قابل تطبیق است.

نتیجه‌گیری

تأثیر انقلاب اسلامی ایران و تحولات نشأت گرفته از آن، بر کشور یمن، مردم و انصارالله، در ابعاد مختلف فرهنگی، سیاسی، اعتقادی، سبک زندگی مردم و همچنین کمک‌های نظامی و غیرنظامی در زمینه‌های مختلف به مردم و انقلاب یمن غیرقابل انکار می‌باشد و همه بر این موضوع؛ متفق‌القول هستند که منشأ بسیاری از تحولات یمن مخصوصاً در بعد فرهنگی و نظامی در ایران است. در نتیجه می‌توان این مفهوم را بیان نمود که مردم یمن و انقلاب آنان و گروه‌های آن از جمله انصارالله، تأثیر به‌سزایی از انقلاب اسلامی ایران، رهبران، تعالیم و ارزش‌های والای آن گرفته‌اند. این تأثیرات به‌میزانی می‌باشد که می‌توان یمن و انصارالله را از جمله بزرگ‌ترین تأثیرپذیرفتگان از جمهوری اسلامی ایران در جامعه جهانی قلمداد کرد و نام آنها را در کنار نام‌هایی مانند حزب‌الله لبنان و حشد الشعبی عراق ذکر نمود.

با بررسی‌های دقیق انجام گرفته معلوم می‌گردد که انقلاب یمن در تمام ابعاد، حتی در سبک زندگی، برگزاری مراسمات مذهبی، نوع عقیده و مسلک زندگی، دشمن مشترک، مبارزه با استکبار جهانی و اسرائیل و وهابیت، اهداف و عقاید مشترک در باب مهدویت، ارتقای جایگاه شیعیان، حس عزتمندی و ایجاد همبستگی و... تحت تأثیر مستقیم انقلاب اسلامی ایران بوده است. هر نوع تغییر و تحولی در ایران و تصمیمات داخلی ایران منشأ اثر مستقیم در یمن بوده است. در این میان وقتی اشتراکات مذهبی (مخصوصاً در باب اهل بیت و مهدویت)، اهداف مشترک و دشمنان یکسان میان ایران و یمن در نظر گرفته می‌شود، موضوع تأثیرپذیری یمن از ایران و انقلاب اسلامی آن روشن‌تر شده و اهمیت بیشتری پیدا می‌کند.

منابع

قرآن کریم

قرآن کریم

۱. ابن ابی الحدید، عبدالحمید بن هبة الله (۱۴۰۴ق)، شرح نهج البلاغه، ترجمه: محمد ابوالفضل، قم: مکتبه آية الله المرعشي النجفی، اول.

۲. ابن الطقطقی (۱۹۷۷م)، *الفخری فی الآداب السلطانیة والدول الاسلامیة*، تحقیق: عبدالقادر محمد مایو، بیروت: دارالقلم العربی، اول.
۳. ابن شهر آشوب مازندرانی (۱۳۷۹ق)، *مناقب آل ائمه علیهم السلام*، قم: علامه، اول.
۴. ابن عنبه، احمد بن علی (۱۹۶۱م)، *عمدة الطالب*، تحقیق و تصحیح: محمد حسن آل الطالقانی، نجف: منشورات حیدریه، دوم.
۵. ابوالحسن شیرازی، حبیب الله (۱۳۹۳ش)، *میزان سنجی تأثیر عنصر رقابت بر جنگ های نیابتی ایران و عربستان*، سال ۵، شماره ۱۲.
۶. اصفهانی، ابوالفرج (بی تا)، *مقاتل الطالبین*، تحقیق: احمد صقر، بیروت: دارالمعرفه.
۷. امیردهی، علیرضا (۱۳۸۹ش)، «یمن از حاکمیت سیاسی تا روابط با جمهوری اسلامی ایران»، *فصل نامه اندیشه تقریب*، شماره ۲۳.
۸. امیری، محسن (۱۳۸۹ش)، «گسترش جنبش های اسلامی و استبداد خاورمیانه ای»، *هفته نامه نگاه حوزه*، شماره ۲۹۹.
۹. التیامی نیا، رضا؛ باقری دولت آبادی، علی (۱۳۹۵ش)، «بحران یمن، بررسی زمینه ها و اهداف مداخلات داخلی عربستان و آمریکا»، *فصل نامه پژوهش های راهبردی سیاست جاسب*، سال ۵، شماره ۱۸.
۱۰. جانسیز، احمد؛ تارین، مصطفی (بی تا)، «بررسی ریشه های سیاسی و ایدئولوژیک جنبش حوثی ها»، *نشریه سپهر سیاست*.
۱۱. جعفریان، رسول (۱۳۸۳ش)، *سیره رسول خدا ﷺ*، قم: دلیل ما، سوم.
۱۲. جعفریان، رسول (۱۳۸۵ش)، *بسترهای گسترش تشیع در ایران*، روزنامه جام جم.
۱۳. جهان تیغ، رضا؛ فرجی زاده، عبدالرضا؛ سیاری، حبیب الله (۱۳۹۵ش)، «تحلیل ظرفیت های ژئوپلیتیکی کشور یمن در تحولات سریع نظام بین المللی»، *فصل نامه برنامه ریزی منطقه ای*، سال ۶، شماره ۲۳.
۱۴. حسینی زاده، سید محمد علی؛ فرهادی، زینب؛ غفاری زاده، مهرشاد (۱۳۹۵ش)، «جنگ یمن و القاعده»، *فصل نامه علوم سیاسی*، سال بیستم، شماره ۷۷.
۱۵. خواجه سروی، غلامرضا؛ شهرکی، حامد (۱۳۹۱ش)، «انقلاب اسلامی ایران و بیداری اسلامی در یمن با تأکید بر جنبش الحوثی»، *فصل نامه پژوهش های انقلاب اسلامی*، سال اول.

۱۶. دارا، جلیل؛ بابایی، محمود (۱۳۹۴ش)، «بازخوانی جنبش انصارالله در بستر انقلاب اسلامی»، فصل‌نامه پژوهش‌های انقلاب اسلامی، شماره ۱۵.
۱۷. ذوالقدر، مالک؛ هاشمی، راضیه (۱۳۹۵ش)، «کالبدشکافی ایران و عربستان به تحولات یمن»، فصل‌نامه مطالعاتی منافع ملی، سال دوم، شماره ۶.
۱۸. رستمی، فرزاد؛ لطفی، کامران (۱۳۹۷ش)، «جنگ قدرت‌ها در یمن و امنیت جمهوری اسلامی ایران»، فصل‌نامه مطالعات روابط بین‌الملل، سال یازدهم، شماره ۴۱.
۱۹. زرکلی، خیرالدین (۱۹۸۶م)، الاعلام، بیروت: دارالعلم للملایین، هشتم.
۲۰. سمیعی اصفهانی، علیرضا؛ محمدی عزیزآبادی، مهدی (۱۳۹۴ش)، «ژئوپلیتیک هویت و تأثیر آن بر راهبرد امنیتی ایران و عربستان در تحولات یمن»، فصل‌نامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، سال پنجم، شماره ۲.
۲۱. شمسینی غیاثوند، حسن؛ احمدوند، مصطفی (۱۳۹۴ش)، «تأثیر دولت‌های منطقه‌ای و تحولات سیاسی امنیتی یمن با تأکید بر عربستان و ایران»، فصل‌نامه پژوهش‌های سیاسی و بین‌المللی، سال ششم، شماره ۲۵.
۲۲. طبری، محمدبن جریر (بی‌تا)، تاریخ الطبری، ترجمه: ابوالقاسم پاینده، بی‌جا: انتشارات اساطیر.
۲۳. عباسی، مجید؛ گلچین، سعید (۱۳۹۴ش)، «انقلاب اسلامی ایران و ژئوپلیتیک تشیع در یمن»، فصل‌نامه مطالعات راهبردی راهبردی بسیج، سال هجدهم، شماره ۶۹.
۲۴. علی‌پور، علی؛ قیطاسی، سجاد (۱۳۹۷ش)، «آینده پژوهی بحران یمن بر پایه سناریونویسی»، فصل‌نامه آینده پژوهی دفاعی، سال سوم، شماره ۸.
۲۵. عمری نسابه، علی بن محمد (۱۳۸۰ش)، المجدی فی انساب الطالبین، تحقیق: احمد مهدوی دامغانی، قم: ستاره، دوم.
۲۶. فخر رازی، محمدبن عمر (۱۳۷۷ق)، الشجرة المبارکة فی انساب الطالبین، تحقیق: مهدی رجایی، قم: حافظ، دوم.
۲۷. فضائی، مصطفی (۱۳۹۵ش)، «مداخله نظامی در یمن از منظر حقوق بین‌الملل»، فصل‌نامه مطالعات حقوق عمومی، دوره ۴۶، شماره ۱.
۲۸. مفید، محمدبن نعمان (۱۴۱۳ق)، الارشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، قم: کنگره شیخ

مفید.

۲۹. موسوی، سیدمحمد؛ موسوی، محسن (۱۳۹۴ش)، «نظریه‌سازه‌انگاری و بازتاب انقلاب اسلامی ایران بر جنبش انصارالله و انقلاب یمن»، پژوهش‌های انقلاب اسلامی، سال چهارم، شماره ۱۴.

۳۰. المؤیدی، مجدالدین بن محمد بن منصور (بی‌تا)، *لوامع الأنوار فی جوامع العلوم والآثار و تراجم أولی العلم والأنظار*، تحقیق: محمد بن علی الحذیفی، صعده: مرکز أهل البيت للدراسات الإسلامية، اول.

۳۱. میراحمدی، منصور؛ احمدوند، ولی محمد (۱۳۹۴ش)، «هویت و مبانی فکری جنبش انصارالله در یمن»، فصل‌نامه اندیشه سیاسی در اسلام، شماره ۳.

۳۲. ناظمی اردکانی، مهدی؛ داوودی، احمدعلی (۱۳۹۳ش)، «آرمان‌های جهانی اسلام در اندیشه فرهنگی انقلاب اسلامی»، فصل‌نامه پژوهش‌های راهبردی سیاست، سال سوم، شماره ۹.

۳۳. النیسائی الشرفی، قاضی الحسین بن ناصر (بی‌تا)، *مطمح الآمال فی ایقناظ جهلة العمال من سنة الضلال والتنبیه علی ما کان علیه رسول الله ﷺ و وصیه والأئمة*، اردن: مؤسسة الإمام زید بن علی الثقافية.